

Gemeenteraad van Ruwiel opgeheven, 1941

Arie A. Manten
Oud Aa 37, 3621 LA Breukelen

Vanaf de verovering van ons land door Duitsland in mei 1940 was het beleid van de bezetter erop gericht om van Nederland een Duits land te maken, dat wil zeggen het bestuurlijk net zo in te richten als het nationaal-socialistische Duitsland. De SS kwam er het duidelijkst voor uit dat het doel was om Nederland geheel te laten opgaan in een Grootgermaanse staat.

Om die verduitsing te bereiken, dienden onder meer de gezagsverhoudingen in het openbaar bestuur te worden afgestemd op de "Nieuwe Orde", wat inhield dat in het bestuur van staat, provincies en gemeenten de democratische structuren moesten worden afgeschaft en het leidersbeginsel ingevoerd.

Reeds op 19 mei 1940 werd de Oostenrijks-Duitse advocaat en politicus Arthur Seyss-Inquart door Hitler benoemd tot rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied. Landelijk kwam daardoor een eind aan het parlementaire stelsel. In het begin nam Seyss-Inquart een voorzichtige houding aan, omdat hij wel aanvoelde dat de verduitsing bij de Nederlanders veel weerstand ontmoette. Geleidelijk trok hij daarna de teugels strakker aan.

Op 30 juni 1941 ging Seyss-Inquart over tot opheffing van de politieke partijen, een besluit dat hij enkele dagen later bij verordening bekend maakte.

Ter voorbereiding van de volgende stap werd landelijk geïnventariseerd welke mensen voor welke partijen in gemeenteraden en provinciale staten zitting hadden en wie er bij de laatstgehouden verkiezingen verder nog op de kandidatenlijsten stonden. Een doorslag van de brief met bijlagen die de burgemeester van de Gemeente Ruwiel, J.J.G. Vor der Hake, toen inzond bevindt zich in het archief van de Historische Kring Breukelen (Afbeeldingen 1 - 4).

De Gemeente Ruwiel was in 1815 gevormd uit de vroegere gerechtsheerlijkheden Ter Aa, Ruwiel en Breukelerwaard en omvatte het grootste deel van het dorp Nieuwer Ter Aa, een stukje van Oud Aa, en verder Portengen-Noordeinde (behalve het buurtschap Portengensebrug), Portengen-Ter Aa, Kortrijk en de Breukelerwaard.

Er was in Ruwiel slechts sprake van twee politieke groeperingen. Alle protestantse kiezers hadden zich achter één plaatselijke lijst verenigd. De Rooms-Katholieke kiezers hadden een afdeling van de landelijke R.K.S.P. gevormd. Liberalen, vrijzinnig-democraten en socialisten waren er in Ruwiel te weinig om een gooi te doen naar een raadszetel.

Een verordening die op 12 augustus 1941 op last van Seyss-Inquart gepubliceerd werd, schafte vervolgens de gemeenteraden en de provinciale staten af, alsmede alle gemeentelijke en provinciale commissies. Dat hield tegelijkertijd in dat voortaan geen verkiezingen meer nodig zouden zijn. Onder deze verordening vielen ook alle in het gebied van de huidige Gemeente Breukelen werkzame gemeenteraden: Breukelen-Nijenrode, Breukelen-St. Pieters, Ruwiel, Loenersloot, Kockengen en Laag-Nieuwkoop.

De wethouders in de gemeenten mochten onder die naam in functie blijven, maar dan uitsluitend als medewerkers van de burgemeester. De verantwoordelijkheid voor het plaatselijke bestuur werd volledig bij de burgemeester gelegd, die daarbij onder controle van de commissaris van de provincie werd geplaatst.

Als de burgemeester daaraan behoefte voelde, kon hij een aantal ingezetenen van zijn gemeente benoemen tot "raadsliden", maar dat mocht niet zo worden ingevuld dat in de praktijk de afgezette gemeenteraadsleden als raadsliden werden benoemd, zodat deze gezamenlijk toch nog min of meer de rol van de vroegere gemeenteraad overnamen. De opgevraagde overzichten van raads-kandidaten en raadsleden maakte het mogelijk dat van hoerhand goed te controleren.

Het liefst wilde Seyss-Inquart dat alle belangrijke bestuurlijke functies, waaronder de burgemeestersposten en zo mogelijk ook die van wethouder/loco-burgemeester, door nationaal-socialisten bekleed werden, maar de N.S.B. had daarvoor niet voldoende kandidaten.

Volgens het notulenboek 1939 - 1952 van de Raad der Gemeente Ruwiel werd de laatste raadsvergadering van Ruwiel in oorlogstijd gehouden op vrijdagmiddag 29 augustus 1941. Daarin werd nog besloten de verdere bespreking van een subsidieverzoek van het Groene Kruis "tot een volgende vergadering ter behandeling uit te stellen". Over de afschaffing der gemeenteraad werd in de hele vergadering geen woord gezegd. Een stil protest?

Stadtverordneter.

30 Juli 1941.

3

Als Antwort auf das Schreiben des Kommissars der Provinz Utrecht vom 25 Juli 1941, 4te Abteilung, Nr.721, beehre ich mich Ihnen ~~die~~ Aufgaben zu übersenden in betreff der Stadtverordneter dieser Gemeinde und eine Aufgabe der Personen, die bei der letzten Wahl für den Gemeinderat als Kandidaten aufgestellt worden sind.

Der Bürgermeister
von Ruwiel,

den Herrn Beauftragten des Reichskommissars
für ~~die~~ besetzten Niederländischen Gebiete
zu

UTRECHT.

Afb. 1. Kopie van de brief d.d. 30 juli 1941, waarbij de burgemeester van Ruwiel aan de bezettingsautoriteiten opgave deed van de raadsleden en raads-kandidaten in zijn gemeente.

Stadtverordneter der Gemeinde Ruwiel

"Algemeen Protestantische partij"

W.G.Hulsman
C.Kroon
D.van Oosterom
B.Scherpenzeel
Adr.Verkerk
A.Versloot

" Roomsch Katholieke Staatspartij "

A.Vendrig

Afb. 2. Bijlage 1 bij de brief van de burgemeester van Ruwiel van 30 juli 1941, met de namen van de raadsleden van de Gemeente Ruwiel en de partijen waarvoor zij zitting hadden.

Aufgabe der Personen, die bei der letzten Wahl für den Gemeinderat als Kandidaten aufgestellt worden sind.

"Algemeen Protestantsche Partij"

1. Andries Versloot, geb. 28 Januar 1874 zu Ruwiel, Bauer, NH, wohnhaft Portegen N.E.19.
2. Cornelis Kroon, geb. 17 August 1907 zu Loosdrecht, Anstreicher, NH, wohnhaft Ter Aa 20.
3. Marinus Berger, geb. 8 Oktober 1874 zu Ruwiel, Bauer, NH, wohnhaft Ter Aa 43.
4. Willem Gerrit Hulsmann, geb. 19 April 1891 zu Ruwiel, Holzhändler, Ger Gem, wohnhaft Ter Aa 57.
5. D.van Oosterom, geb. 2 November 1862 zu Ruwiel, ohne Beruf, NH, wohnhaft Kortrijk 5.
6. Adrianus Verkerk, geb. 27 Februar 1901 zu Tienhoven(U), Zimmermann, GerK, wohnhaft Ter Aa 42.
7. J.J.van der Wilt, geb. 21 Juni 1877 zu Linschoten, Furegehändler, NH, wohnhaft Portengen Z.E.17.
8. B.Scherpenzeel, geb. 10 September 1886 zu Ruwiel, Bauer, GerK, wohnhaft Portengen N.E.22
9. Johannes Pieter den Hartog, geb. 19 November ¹⁹⁰⁶ zu Ruwiel, Bauunternehmer, NH, wohnhaft Ter Aa 35.
10. Gerrit Fokker, geb. 3 April 1884 zu Loenersloot, Arbeiter, NH, wohnhaft Ter Aa 32

Afb. 3. Bijlage 2 bij de brief van de burgemeester van Ruwiel van 30 juli 1941, met de kandidatenlijst van de Algemeen Protestantsche Partij bij de laatste vóór de Tweede Wereldoorlog in de Gemeente Ruwiel gehouden raadsverkiezingen.

Aufgabe der Personen, die bei der letzten Wahl für den Gemeinderat als Kandidaten aufgestellt worden sind.

"Roomsche Katholieke Staatspartij"

1869

1. Adrianus Vendrig, geb 8 April zu Oudenrijn, Bauer, RK, wohnhaft Breukelerwaard 1
2. Johannes van Weerdenburg, geb. 5 September 1870 zu Ruwiel, Bauer, RK, wohnhaft Oud Aa 4.
3. Cornelis Bernardus Rietveld, geb 18 Juli 1876 zu Ruwiel, Bauer, RK, wohnhaft Kortrijk 11.
4. Anthonius Hermanus Miltenburg, geb 21 September 1899 zu Ruwiel, Bauer, RK, wohnhaft Portengen N.E.13.
5. Johannes Wilhelmus van Dijk, geb 11 September 1902 zu Weesperkarspel, Bauer, RK, wohnhaft Breukelerwaard 5.

Afb. 4. Bijlage 3 bij de brief van de burgemeester van Ruwiel van 30 juli 1941, met de kandidatenlijst van de Roomsche Katholieke Staatspartij bij de laatste raadsverkiezingen die vóór de Tweede Wereldoorlog in de Gemeente Ruwiel werden gehouden.